

Kompetensutveckling för medarbetare i stadens förskolor 2003-2006 inom ramen för Kompetensfonden

Slutrapport

Stefan Larsson Lindmark, Lena Hallberg

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	3
2. Dialog med stadsdelsförvaltningarna	4
3. Personalförsörjning inom förskolan	4
System för kompetensutvecklingsinsatser.....	5
Gymnasienivå.....	5
Högskolenivå.....	5
4. Vidareutbildning av barnskötare till lärare	5
Utvärdering.....	6
5. Barnskötarutbildningar	7
Inventering av utbildningsbehov	7
Syfte och mål.....	7
Utbildningens innehåll och former	8
Utvärdering.....	9
6. LAN-utbildningar	10
7. Övriga utbildningar	10
Forskare och förskollärare i möte - Nya lärandeteorier 5 poäng.....	10
Dialog, lek och lärande – Olika teoretiska perspektiv på lärande i förskolan 5 poäng	10
Pedagogisk handledning – introduktion 5 poäng	10
Pedagogisk handledning – fortsättning 5 poäng.....	11
Pedagogisk dokumentation och ett utforskande arbetssätt 5 poäng	11
Pedagogisk dokumentation – fördjupning 5 poäng	11
Handledning/utbildning av förskolechefer	11
Kurs i pedagogisk dokumentation	11
Kurs i språkutvecklingsanalys	11
Pedagogik för arbete med barn och ungdom 5 poäng	11
Föreläsningsserie för förskolepersonal.....	11
Föreläsningsserie för familjedaghem	11
8. Jobbrotation	12
9. Validering.....	12
10. Kostnader.....	13
11. Utvärdering.....	14
12. Slutsatser och fortsatta insatser	15
Utbildningar – volymer	17
Högskoleutbildningar	17
Gymnasiala utbildningar	17
Övriga utbildningar	17
13. Bilagor	18
1. Uppföljning av kompetensinsatser i förskolan – USK	18
2. Uppföljning av vidareutbildningen till förskollärare – USK.....	18

1. Inledning

Tillgången på välutbildad och kompetent personal är av avgörande betydelse för att kunna tillgodose brukarnas behov och upprätthålla en god kvalitet i verksamheten.

Stigande födelsetal, en kraftigt ökad nyproduktion av bostäder och en politisk målsättning om att sänka barngruppernas storlek i kombination med en osäkerhet om hur många av lärarna inom nya lärarutbildningen som väljer att arbeta inom förskolan innebär ett förstärkt behov av rekryteringen av goda pedagoger till stadens förskoleverksamhet. Det innebär också att staden måste ta till vara de som redan är anställda och ge dem möjlighet att kompetensutvecklas.

Kompetensfonden har under åren 2003 till 2006 systematiskt genomfört omfattande utbildningsinsatser för medarbetare och chefer inom stadens förskolor. Insatserna har utgått från kompetensfondens uppdrag och stadens förskoleplan. Kompetensutvecklingsinsatserna har främst varit grundläggande utbildningar på gymnasie- och högskolenivå men även fördjupningar inom t ex pedagogisk dokumentation och pedagogisk handledning. Totalt har 75 Mkr satsats på kompetensutveckling.

Kommunfullmäktiges inriktningsärende för Stockholms stads kompetensfond:

- förskollärare och barnskötare ska erbjudas kompetensutveckling kopplad till verksamhetens behov tex. pedagogisk dokumentation.
- alla som arbetar inom förskolan ska ha en grundutbildning.
- möjligheter för barnskötare till stegvis kompetensutveckling som kan leda till förskolläraryrket/läraryrket.
- nya karriärvägar för pedagoger ska utvecklas.

Arbetet med kompetensutvecklingsinsatser kopplade till förskoleplanen påbörjades redan år 2002 i samarbetet mellan PPA, utbildningsförvaltningen och stadsdelsförvaltningarna. Som utgångspunkt för arbetet genomfördes en inventering av stadsdelsförvaltningarnas kompetensutvecklingsbehov. Uppdraget fördes år 2003 över till kompetensfonden.

Utbildningsinsatserna har utformats i nära samarbete med stadsdelsförvaltningarna och utbildningsanordnarna, främst Lärarhögskolan i Stockholm, Farsta gymnasium, Västerorts komvux och Reggio Emiliainstitutet.

Arbetsformen med en nära dialog med stadsdelsförvaltningarna om kompetensutvecklingsbehov, utformning av kurser och innehåll har varit utmärkande för arbetet under hela perioden.

Syftet med kompetensutvecklingsinsatserna var att ge medarbetarna vidareutbildning och utvecklingsmöjligheter, vilket i sin tur är ett viktigt redskap när det gäller att rekrytera och behålla personal. Ett annat viktigt perspektiv har varit att den enskilde medarbetarens deltagande i en utbildning så långt det varit möjligt ska kopplas till den egna verksamheten för att generera utveckling på den egna arbetsplatsen.

De största utbildningsinsatserna var att vidareutbildning av 88 barnskötare till förskollärare/lärare, grundutbildning för cirka 450 av stadens barnskötare och utbildning av 100 kvalificerade barnskötare i samarbete med länsarbetsnämnden. 160 förskolechefer har deltagit i handledande samtal. Syftet med samtalen var att utveckla arbetet i förskolan genom att skapa nätverk, arbeta med pedagogisk dokumentation och pedagogisk handledning av arbetslag. Dessutom har cirka 300 förskollärare genomgått högskolekurser i bl.a. pedagogisk dokumentation, språk och kommunikation och pedagogisk handledning.

Utöver de insatser som redovisas i denna rapport har många medarbetare inom stadens förskolor deltagit i utbildningar i de särskilda projekten som kompetensfonden drivit inom områdena språk, matematik och elevhälsa.

2. Dialog med stadsdelsförvaltningarna

Utgångspunkten för arbetet var en nära dialog med stadsdelsförvaltningarna, baserad på ett inventerat behov av kompetensutveckling. Kompetensfonden har under 2003-2006 haft ett nätverk med representanter/kontaktpersoner från alla stadsdelar. Nätverkets syfte var att skapa en dialog kring behovet av olika utbildningsinsatser, omfattning, innehåll och prioriteringar under åren. Kontaktpersonerna har i sin tur varit ansvariga för att förankra och föra information/dialogen vidare ut till förskolecheferna i respektive stadsdel.

Dialogen med stadsdelarna har varit en förutsättning för att förankra, planera och utvärdera de olika utbildningsinsatserna. Nätverket har också fungerat som ett forum för erfarenhetsutbyte mellan stadsdelarna i olika utvecklingsfrågor.

I satsningen kring att utveckla en modern barnskötareutbildning deltog dessutom tre stadsdelar med barn- och ungdomschefer, kontaktpersoner och förskolechefer i styr, referens- och arbetsgrupp.

3. Personalförsörjning inom förskolan

Enligt de flesta prognoser kommer förskollärare fortsatt att vara ett bristyrke. Det är av högsta vikt att staden har tydliga strategier och avsätter resurser för att behålla, vidareutbilda och rekrytera förskollärare. En viktig framgångsfaktor för stadens förskolor är att öka andel förskollärare och att ge möjligheter till kompetensutveckling. Men det finns också anledning att uppmärksamma frågan om kompetensutveckling och rekrytering av barnskötare, eftersom ca 58% av medarbetarna inom stadens förskolor är barnskötare.

Alla utbildningsinsatser som genomförts under kompetensfonden har syftat till att säkra personalförsörjningen till stadens förskolor. Utgångspunkterna för utbildningsinsatserna har varit att de ska ge formell kompetens inom utbildningssystemen och vara påbyggnadsbara. Målet är att alla i förskolan ska ha en pedagogisk grundutbildning.

System för kompetensutvecklingsinsatser

Gymnasienivå			Högskola				
		Barnskötartjänst Basnivå				Förskolläraryrkesjäms Karriärmöjligheter	
				Komplettering	Ej fullst utb	Förskollärare/lärare	Fördjupning
			Fördjupning	Behörighet till högskola Sv, Ma, Eng	LAN 40-60 poäng	Bsk > Fsk Validering/distans	Handledare Ped dok Språk Barn i behov Matematik IT Genus
Rekrytering	Introduktions- utbildning	BSK	300-poäng				Förskolechef
Jobbrotation Arb markn ins	100-poäng 10 veckor	800-poäng 40 veckor	Ped dok				Teamledarutb Gruppleदारutb Rekryteringsutb

Gymnasienivå

Personer som kommit in i verksamheten som vikarier eller via en arbetsmarknadsinsats har getts möjlighet till introduktionsutbildning. Anställda som saknar pedagogisk grundutbildning med fyra års yrkeserfarenhet har fått grundutbildning på gymnasienivå (barnskötartjänst). Barnskötare med äldre utbildning har fått möjlighet att fördjupa sina kunskaper inom pedagogisk dokumentation. Barnskötare har erbjudits att läsa kärnämnen för att få högskolebehörighet och studera till lärare/förskollärare.

Högskolenivå

Kvalificerade barnskötare med 40-60 högskolepoäng har utbildats i samarbete med länsarbetsnämnden. Barnskötare har fått möjlighet att vidareutbilda sig till förskollärare/lärare. Förskollärare har erbjudits fördjupningar inom pedagogisk dokumentation, pedagogisk handledning och språk och kommunikation. De har på detta sätt fått möjligheter att utveckla en spetskompetens inom olika områden för att göra karriär utan att bli chef. Många stadsdelar har inrättat nya tjänster som pedagogiska ledare och handledare för att tillvarata denna nya kompetens.

4. Vidareutbildning av barnskötare till lärare

Satsningen att inom reguljär utbildning utbilda barnskötare till förskollärare påbörjades i augusti 2002. En lärarutbildning omfattar 140 poäng, barnskötarna fick tillgodoräkna sig 20 poäng. Barnskötarna har således studerat under tre år för att nå en lärarexamen. Under denna tid har kontinuerliga möten mellan de studerande, lärarhögskolan och stadsdelarna genomförts. Syftet med mötena var dels utvärdera utbildningen dels upprätthålla kontakten mellan stadsdelen, arbetsplatsen och den studerande. Varje avslutad utbildning uppmärksammandes genom en gemensam avslutande träff.

88 barnskötare har påbörjat utbildningen till förskollärare/lärare. De startade sin utbildning enligt följande:

Augusti 2002 - juni 2005	12 personer
Augusti 2003 - juni 2006	32 personer
Januari 2004 - januari 2007	19 personer
Augusti 2004 - juni 2007	24 personer
Januari 2005 - januari 2008	1 person

Inom ramen för den nya lärarutbildningen har alla barnskötare valt inriktning enligt följande:

18 st	Barn och ungdomspedagogiskt arbete/Pedagogiskt arbete med yngre barn
13 st	Barn, teknik och skapande
12 st	Utforskandets pedagogik - Reggio Emilia
11 st	Barn och naturvetenskap
11 st	Praktiska - estetiska lärprocesser för yngre barn
11 st	Att hitta matematiken i barnens värld
6 st	Lek, idrott och rörelse
4 st	Språk och språkutveckling
1 st	Barn och samhälle
1 st	Svenska som andra språk

Kompetensfonden ersätter stadsdelsförvaltningarna med 80 % av lönekostnaden för barnskötaren under studieperioderna. Barnskötarna har studerat på heltid och arbetat på sin ordinarie enhet under sommaren.

De ojämna fördelningen mellan stadsdelarna beror delvis på att det sökande saknade behörighet för studier på högskolan.

Fördelningen per stadsdel:

Kista 3	Rinkeby 6	Spånga-Tensta 5
Hässelby-Vällingby 7	Bromma 7	Kungsholmen 3
Norrmalm 6	Östermalm 5	Maria-Gamla Stan 7
Katarina-Sofia 3	Enskede-Årsta 2	Skarpnäck 5
Farsta 6	Vantör 5	Älvsjö 1
Liljeholmen 4	Hägersten 7	Skärholmen 6

Utvärdering

Alla som påbörjat utbildningen har eller kommer att gå färdig utbildningen. Kompetensfonden genomförde en utvärdering 2005 som ställdes till 64 av deltagarna och Stadens Utrednings- och statistikkontor (USK) har också genomfört en utvärdering med de 45 deltagare som blev klara under 2005/2006.

Utvärderingarna gav följande resultat:

- Nästan alla är nöjda eller mycket nöjda med utbildningen, något enstaka undantag
- Innehållet i alla kurser/moment får bra betyg, särskilt de kursmoment som ingått i de valda inriktningarna och specialiseringarna
- De mer allmänna delarna av utbildningen (AOU) är mindre uppskattade och flera studerande uttrycker att de innehåller kursmoment som de redan har kännedom om och att dessa delar av utbildningen inte var lika välorganiserade
- Flera efterlyser en starkare betoning på förskoleverksamhet och förskolepedagogik i utbildningen
- Utbildningen har gett deltagarna ny arbetslust, stärkt dem i yrkesrollen, gett dem användbara kunskaper och förbättrat deras möjligheter på arbetsmarknaden

- Kontakterna med den egna arbetsplatsen har ofta varit ytlig och i vissa avseenden upplevts som problematisk. Några naturliga möjligheter för de studerande att dela med sig och sprida de nyvunna kunskaperna vidare till den egna verksamheten har inte funnits.
- 80% av de 41 deltagare som tillfrågades av USK fortsatte att arbeta i förskoleverksamhet efter utbildningen
- 10 % av de som svarade på USK:s enkät hade gått över till skolverksamhet efter utbildningen
- 90-95% av de som svarade på USK:s enkät var kvar inom Stockholms stads verksamheter efter utbildningen. 25 % var kvar på samma enhet som tidigare, 42 % hade bytt arbetsplats inom stadsdelen och 20 % hade gått till annan arbetsplats inom staden

5. Barnskötarutbildningar

Inventering av utbildningsbehov

Under hösten 2004 genomfördes en inventering för att undersöka hur många barnskötare det fanns i stadsdelarna som saknade pedagogisk grundutbildning på gymnasienivå. Stadens personaladministrativa system saknar uppgifter om vilken utbildning de anställda har. Det visade sig då att ca 500 medarbetare saknade grundutbildning, vilket motsvarar 10 % av medarbetarna i stadens förskolor. Det gällde främst stadsdelarna i ytterstaden och i synnerhet medarbetare i Farsta, Hässelby-Vällingby och Spånga-Tensta.

Enligt ärendet "En modern barnskötarutbildning för anställda inom förskolan utan pedagogisk grundutbildning" beslutades i maj 2005 om en större utbildningsinsats. Kompetensfonden genomförde ett omfattande planeringsarbete kring utbildningens utformning. Utbildningen arbetades fram i nära samarbete med Farsta gymnasium, Västerorts komvux, Farsta sdf, Hässelby-Vällingby sdf och Spånga-Tensta sdf. Detta har varit av stor betydelse för förankringen och för att garantera att utbildningen innehåller för verksamheten viktiga moment. Det har också medfört att utbildning och fält närmast sig varandra.

Barnskötarutbildningen riktade sig till personal utan pedagogisk utbildning inom förskolan, som varit anställda mer än fyra år. Utbildningen byggde på skolverkets nationella påbyggnadsutbildning "Barnskötare inom kommunal vuxenutbildning" som omfattar 800-gymnasiepoäng.

Syfte och mål

Utbildningens syfte är att säkra den förskolepedagogiska grundkompetensen så att alla anställda i arbetslagen i förskolorna har en pedagogisk grundutbildning och kan bidra till en hög kvalitet i verksamheten. Det är en förutsättning för att stadens förskoleverksamheter ska leva upp till de nationella målen i läroplan och stadens förskoleplan.

Målen med utbildningen är att:

- All personal i förskolan ska ha någon form av pedagogisk grundutbildning (barnskötarutbildning)

- Att skapa en modern pedagogisk grundutbildning på gymnasial nivå som kan erbjudas stadens anställda även efter fonden
- Validering av den anställdes informella kunskaper mot kursmål och betygskriterier
- Kompetensutvecklingen och lärandet ska så långt det är möjligt ske på den egna arbetsplatsen.
- Utbildningen kopplas till den egna förskolans verksamhetsutveckling
- Yrkeskraven på en modern barnskötare ska forma utbildningen
- Kompetensutvecklingsinsatsen ska så långt möjligt vara påbyggnadsbar

Utbildningens innehåll och former

Utbildningen avser att ge den kompetens som motsvarar yrkeskraven för barnskötare. Kurserna är väl anpassade till dagens yrkesverksamhet och den utveckling som skett i och med förskolans uppdrag som det första steget i utbildningssystemet.

800-gymnasiepoäng omfattar normalt cirka ett års heltidsstudier (40 veckor). Genom validering och lärande på arbetsplatsen har utbildningstiden kunnat förkortas till 40 utbildningsdagar (en dag/vecka i 40-veckor). De 800-poängen innehåller fyra obligatoriska och två valbara kurser som varit obligatoriska för de som läser utbildningen.

Utbildningen omfattar de 6 kurserna:

- Att arbeta i förskola och fritidshem	100-poäng
- Barns miljöer	200-poäng
- Kommunikation och möten	100-poäng
- Barns lärande och utveckling	200 poäng
- Skapande verksamhet	100-poäng
- Rörelse och uteaktiviteter	<u>100-poäng</u>
	800-poäng

En pilotutbildning startades under våren 2005 för cirka 60 anställda i stadsdelarna Hässelby-Vällingby, Spånga-Tensta och Farsta. Utbildningen vände sig till anställda utan grundutbildning som arbetat kortare tid än 4 år. De erbjöds 100-poängs kursen ”Att arbeta i förskola och fritidshem” ur den nationella 800-poängsutbildningen.

De som varit anställda mer än fyra år har erbjudits hela den moderna 800-poängs barnskötarutbildningen.

Kompetensområden

Följande kompetensområden har bildat en helhet inom ramen för utbildningen:

- Förskolans styrdokument och uppdrag
- Pedagogisk planering och dokumentation
- Det lustfyllda lärandet
- Barn med särskilda rättigheter
- Förskolans miljö och yrkesrollen

Meritportfölj

Innan utbildningsstarten fick deltagarna göra en självskattning och upprätta en meritportfölj utifrån ovanstående kompetensområden. Självskattningen syftar till att validera tidigare kunskaper för att anpassa utbildningen efter deltagarnas erfarenheter. Självskattning är också ett sätt att få deltagarna att reflektera över sina egna kunskaper.

Deltagarna har under utbildningen genomfört ett utvecklingsarbete kopplat till den egna verksamheten. Utvecklingsarbetet ska fokusera på pedagogisk dokumentation, barns lärande och en modern barnsyn.

Arbetslaget

En viktig del av utbildningen har varit att involvera det egna arbetslaget och förskolechefen. Dels för att skapa en förståelse för de uppgifter som behöver genomföras av den studerande under utbildningen dels för att ge näring till de pedagogiska diskussionerna på förskolan. Den anställdes kompetensutveckling har då integrerats med den egna förskolans verksamhetsutveckling.

Utbildningen har genomförts av Farsta gymnasium och Västerort komvux i grupper om 25-30 deltagare. Deltagarna studerar en dag i veckan och är på den egna förskolan resterande arbetsdagar. En generell validering har gjorts av de anställdas tidigare yrkeserfarenhet så tillvida att de förväntas genomföra delar av utbildningsmomenten på den egna förskolan genom lärande på arbetsplatsen.

Totalt har cirka 225 utbildade barnskötare genomfört 800-poängsutbildningen och 100 har gått 100-poängsutbildningen för det som arbetat kortare tid än fyra år. 30 av de som läst 100-poängsutbildningen har läst den med långsammare studietakt med språkstöd.

Fördjupningsutbildning

Som en följd av att den nya barnskötarutbildningen blev väldigt uppskattad och populär, efterfrågade stadsdelarna fortbildning i pedagogisk dokumentation för barnskötare med äldre utbildning. Utifrån detta behov och med 800-poängsutbildningen som grund har en fördjupningsutbildning erbjudits för barnskötare med äldre utbildning. Den utbildningen har anordnats av Farsta gymnasium i samarbete med Reggio Emilia Institutet. Sammanlagt har 120 barnskötare under 2005/2006 deltagit i utbildningen som omfattat en dag i veckan i 15 veckor.

Utvärdering

Kompetensfonden, USK och lärarna på utbildningarna har genomfört olika typer av kursutvärderingar. Resultat av svaren är att både deltagarna och deras chefer är väldigt positiva till utbildningen.

USK:s utvärdering visar på följande resultat:

- 80% av deltagarna var mycket nöjda med lektionerna och 20 % var ganska nöjda
- 85% av deltagarna var mycket nöjda med de gemensamma diskussionerna/reflektionerna och 15% var ganska nöjda
- 89% svarade att utbildningen på det hela taget varit mycket bra och 10% svarade att den varit ganska bra

- 73% svarade att utbildningen i mycket hög grad ökat sannolikheten att de stannar i förskoleverksamhet
- 89 % anser att utbildningen i mycket hög grad utvecklat dem i deras yrkesroll
- 70% svarar att utbildningen i mycket hög grad bidragit till att de bidrar till den pedagogiska utvecklingen på den egna förskolan

6. LAN-utbildningar

Från 2002 och fram till 2006 har ett samarbete pågått mellan Stockholm stad, Länsarbetsnämnden och lärarhögskolan i Stockholm. Då förskollärare är ett bristyrke har Länsarbetsnämnden erbjudit arbetslösa eller personer som riskerar att bli arbetslösa ett års utbildning på lärarhögskolan inom inriktningen Pedagogiskt arbete med yngre barn (40-poäng) som ingår i den reguljära lärarutbildningen.

Deltagarna ska ha högskolebehörighet och erfarenhet av pedagogiskt arbete. Stockholms stads del i avtalet har varit att erbjuda VFU-platser och efter godkänd utbildning erbjuda provanställning och därefter tillsvidareanställning. Sammanlagt har ca 100 kvalificerade barnskötare utbildats och anställts på detta sätt. Cirka 30 av dessa har studerat ytterligare 20-poäng på lärarhögskolan genom kursen språk, kommunikation och pedagogisk dokumentation. Detta har varit ett framgångsrikt sätt att rekrytera kvalificerade barnskötare till stadens förskolor. Många av dessa studenter har lång arbetslivserfarenhet och några har högskoleutbildningar utanför det pedagogiska området.

Kompetensfonden har i samarbete med några stadsdelsförvaltningar och Länsarbetsnämnden gjort urvalet till utbildningen.

7. Övriga utbildningar

Forskare och förskollärare i möte - Nya lärandeteorier 5 poäng

I samarbete med lärarhögskolan genomförde under 2004, 50 förskollärare kursen forskare och förskollärare i möte. Syftet var att studera aktuell forskning och utvecklingsarbete inom området och att tillsammans med forskare reflektera över detta.

Dialog, lek och lärande – Olika teoretiska perspektiv på lärande i förskolan 5 poäng

I samarbete med lärarhögskolan genomförde under 2004, 60 förskollärare kursen dialog, lek och lärande. Syftet var att ge förskollärarna olika teoretiska perspektiv på lärandet i förskolan.

Pedagogisk handledning – introduktion 5 poäng

Under 2004, 2005 och 2006 har 65 förskollärare genomfört kursen pedagogisk handledning. Vars syfte var att ge orientering om handledning, öka färdigheten i och reflektera om dokumentation som pedagogiskt verktyg samt träna handledning i ett kollegialt sammanhang.

Utbildningen har gett stadsdelarna möjlighet att bygga upp kompetens för pedagogisk handledning inom förskolorna den egna stadsdelen.

Pedagogisk handledning – fortsättning 5 poäng

Under 2005 och 2006 har 28 förskollärare fördjupat sina kunskaper inom pedagogisk handledning, för att kunna få egna uppdrag som handledare på andra förskolor i stadsdelen.

Pedagogisk dokumentation och ett utforskande arbetssätt 5 poäng

Under 2004, 2005 och 2006 har 150 förskollärare genomfört kursen pedagogisk dokumentation, vars syfte var att via eget praktiskt arbete med pedagogisk dokumentation träna ett reflekterande och dokumenterande arbetssätt för att synliggöra barnens lärande.

Pedagogisk dokumentation – fördjupning 5 poäng

Under 2005 och 2006 har 26 personer fördjupat sina kunskaper inom pedagogisk dokumentation.

Handledning/utbildning av förskolechefer

Under 2003 genomfördes en inspirationsdag för förskolechefer om att bygga nätverk, arbeta med pedagogisk dokumentation och pedagogisk handledning av arbetslag. De förskolechefer som så önskade erbjöds därefter handledning i mindre grupper fördelade efter stadsdelarnas önskemål. Cirka 160 förskolechefer deltog i handledning vid åtta tillfällen. Utbildningen leddes av Reggio Emilia Institutet.

Kurs i pedagogisk dokumentation

Under 2004 och 2005 genomfördes fyra kurser med totalt 120 deltagare kring pedagogisk dokumentation. Utbildningen riktade sig både till barnskötare och förskollärare och genomfördes av Reggio Emilia Institutet. Denna utbildning integrerades hösten 2005 i den fördjupningsutbildning som erbjöds barnskötare med äldre utbildning.

Kurs i språkutvecklingsanalys

Under 2003 deltog 500 förskolepersonal i två kvällsföreläsningar om att arbeta med flerspråkiga barn. 100 pedagoger fortsatte därefter en utbildning i språkutvecklingsanalys med fyra handledningstillfällen under hösten 2003 och en fortsättning omfattade ytterligare fyra handledningstillfällen.

Pedagogik för arbete med barn och ungdom 5 poäng

Under 2004 och 2005 deltog 100 barnskötare utan pedagogisk utbildning i tio heldagar i samarbete led lärarhögskolan i kursen. Kursen gav insikt förskolans traditioner, styrdokument kopplat till verksamheten. Kursdeltagarna fick reflektera över olika lärandesituationer.

Föreläsningsserie för förskolepersonal

Under 2003 har en föreläsningsserie i samarbete med lärarhögskolan omfattande fyra föreläsningar riktad till personal som arbetar med de yngre åldrarna genomförts. Ca 400 personer deltog per föreläsning.

En föreläsningsserie under 2004 i samarbete med lärarhögskolan omfattande fyra föreläsningar riktade till personal i förskolan. Dialog, lek och lärande – olika teoretiska perspektiv på lärande i förskolan. Ca 400 personer deltog per föreläsning.

Föreläsningsserie för familjedaghem

Under perioden 2004-2006 har åtta kvällsföreläsningar erbjudits för både kommunala och enskilt drivna familjedaghem. Föreläsningar har varit i lärarhögskolans aula och haft teman som barns språkutveckling, utvecklingssamtal, det svåra samtalet, förskoleplanen, kost och måltiden, pedagogisk dokumentation och barns motoriska utveckling.

8. Jobbrotation

För att möjliggöra för medarbetare inom stadens förskolor att delta i de olika utbildningsinsatserna har det varit av största vikt att bygga upp en väl fungerande vikarieorganisation. Kompetensfonden har därför med medel från länsarbetsnämnden och Europeiska socialfonden (ESF-rådet) i Stockholm byggt upp en organisation med utbildningsvikarier. Det innebär att stadens förskolor har haft möjlighet att rekrytera vikarier till sina enheter som arbetat under ett halvår och ersatt ordinarie personal då de gått på utbildningar.

Personer som tidigare varit arbetslösa har på detta sätt fått praktik på förskola för att sedan ha möjlighet till ett vikariat eller gå vidare till utbildning inom det pedagogiska området. Totalt har 400 utbildningsvikarier funnits inom stadens förskoleverksamheter. 51% har fått fortsatt arbete och 14% har gått vidare till studier. Jobbrotationsprojektet finns beskrivet i en slutrapport.

9. Validering

Gymnasienivå

Inom kompetensfonden har ett större projekt pågått för att utveckla en organisation för validering i Stockholms Stad. Ett valideringskansli har upprättats för att leda projektet och kansliet har haft sin hemvist på vuxenutbildningscentrum i staden. Stora delar av valideringskansliets arbete har handlat om att rekrytera människor som stått utanför arbetsmarknaden till validering.

Parallellt med detta har fonden i andra projekt bedrivit grundutbildning för medarbetare inom förskoleverksamhet, äldre- och handikappomsorg. Inom ramen för dessa utbildningar som varit på gymnasienivå har det även utvecklats olika former av validering. Många av de som deltagit i grundutbildningar saknar formell utbildning men de har ofta en väldigt lång yrkeserfarenhet som gett dem reell kompetens inom yrket. Genom att utveckla verktyg för att validera denna kompetens har dessa medarbetare fått möjlighet att tillgodoräkna sig gymnasiekurser och därigenom förkortat utbildningstiden.

Då kompetensfonden utvecklade den moderna barnskötarutbildningen på 800-poäng arbetade gymnasieskolorna i samverkan med några förskolechefer fram en modell för självskattning som låg till grund för en generell validering av alla studerande. Alla deltagare fick innan de började utbildningen skatta sig själva utifrån ett antal kompetensområden. Utifrån denna självskattning kunde lärarna sedan göra en samlad bedömning av deltagarnas kompetens och vilka områden i utbildningen som de redan hade kunskaper i.

Ett stort projekt genomfördes under våren 2006 på valideringskansliet då en valideringsmodell arbetades fram för validering inom omvårdnadsprogrammet, barn- och fritidsprogrammet och 800-poängs barnskötarutbildning. Den modellen arbetades fram av gymnasielärare, verksamhetschefer och projektledare på kompetensfonden.

Inspiration och idéer inhämtades bl a från Göteborg och Malmö stad där man utvecklat en permanent organisation för validering.

Under detta utvecklingsarbete har en rad erfarenheter gjorts och det har också blivit väldigt klart vad som behöver utvecklas i staden.

1. Det behöver finnas en permanent organisation för validering i staden för att skapa en kontinuitet i arbetet liknande den som finns i Malmö och Göteborg
2. Staden behöver genom information och utbildningsinsatser sprida grundläggande kunskaper om validering hos bl a verksamhetschefer, lärare inom komvux, personalstrateger med flera
3. Staden behöver utveckla ett system för validering med handledarutbildning och valideringsarbetsplatser
4. Metodutvecklare bör finnas som kan utveckla de modeller och verktyg som arbetas fram inom olika branscher
5. Ett nära samarbete bör utvecklas mellan branscher och utbildningsanordnare

Barnskötare till förskollärare

De barnskötare med lång erfarenhet som börjat studera till lärare på lärarhögskolan har genom en generell validering fått tillgodoräkna sig 20-högskolepoäng. Det har dock inte funnits möjligheter att göra någon individuell bedömning av reell kompetens för studerande som redan besitter kunskaper som motsvarar examens- och kursmål inom lärarutbildningen.

Högskoleförordningen ger dock utrymme för universitet och högskolor och utveckla modeller för att validera reell kompetens. Malmö högskola har under ett antal år utvecklat ett valideringsinstrument för att validera barnskötare med stora yrkeskunskaper. Göteborgs stad har tillsammans med högskolan i Borås utvecklat en valideringsmodell där individen får tillgodoräkna sig kunskaper samtidigt som modellen genererar verksamhetsutveckling på den egna förskolan.

Lärarhögskolan i Stockholm har under de senaste åren utvecklat ett verktyg för att validera för behörighet till lärarutbildningen. Det har dock saknats möjligheter till validering av reell kompetens för att tillgodoräkna sig kurser inom lärarprogrammet. Under våren 2007 kommer ett arbete påbörjas för att utveckla en modell för en mer individuell validering av barnskötarens kunskaper. Stockholms stad deltar i det utvecklingsarbetet tillsammans med några kranskommuner. Förhoppningsvis kan 30-40 barnskötare i staden få möjlighet att validera sin kompetens under våren 2007. Tanken är att de därefter ska få möjligheter till flexibla studier 1-2 dagar i veckan parallellt med att de arbetar på sin förskoleenhet.

Att ge stadens barnskötare en sådan möjlighet till validering och flexibla studier skulle innebära stora vinster för den enskilde medarbetaren, verksamheten och för att höja andelen förskollärare i staden.

10. Kostnader

I det av PKU 2004-04-21 beslutade ärendet "Kompetensutvecklingsinsatser för förskolan (dnr: 322-1650/2004)" fastlades den årliga kostnaden för

kompetensutvecklingsinsatser inom förskoleområdet till ca 25 mkr under perioden 2004-2006, totalt 75 mkr.

Merparten av kostnaderna avser de uppdrag som överfördes från personalpolitiska avdelningen till kompetensfonden avseende utbildningen av barnskötare till förskollärare till en total kostnad av ca 55 mkr, 8 mkr har avsatts för satsningar för att utbilda barnskötare, 5 mkr har satsats på samarbetsprojekt med länsarbetsnämnden och cirka 5 mkr har de olika fristående kurserna på lärarhögskolan kostat.

11. Utvärdering

Stadens utrednings- och statistikkontor (USK) har under 2006 utvärderat barnskötarutbildningarna och de fördjupningskurser som erbjudits förskollärare i pedagogisk dokumentation och handledning.

Utvärderingen har dels skett genom en enkät som 335 av 400 deltagare svarat på (81% svarsfrekvens) men också genom djupintervjuer med deltagare och deras arbetslag och chefer.

Utvärderingsresultaten är väldigt positiva både när det gäller själva utbildningen, deltagarnas kompetenshöjning och utvecklingen på den egna förskolan.

- 90-100% av deltagarna är mycket positiva till utbildningens innehåll, undervisningsformerna, kravnivåerna och lärarnas insatser
- När det gäller effekterna av utbildningen uppger 90% av deltagarna har den stärkt dem i deras yrkesroll och gett dem ny arbetslust
- Intervjuerna ute på förskolorna bekräftar och förstärker den positiva bilden med mer kvalitativa utsagor
- Det finns en stor samstämmighet mellan deltagare, deltagarnas arbetslag och förskolechefer om att utbildningarna ”tagits med hem” och satt tydliga spår i verksamheten
- Den form som utbildningarna haft då studier och teoretisk undervisning varvats med praktiska hemuppgifter uppfattas som en väldigt bra utbildningsmodell
- Enigheten bland de intervjuade är stor om att både barnskötarutbildningarna och utbildningarna i pedagogisk dokumentation och handledning bidragit till att utveckla kvaliteten och sätta fokus på de pedagogiska frågorna
- En allmän samstämmighet finns för att ständigt pågående kompetensinsatser och utbildningar behövs för att utveckla verksamheten och ge medarbetare stimulans och öka motivationen i arbetet

Förutom ovan nämnda utvärdering har USK genomfört en särskilt utvärdering för de barnskötare som vidareutbildats till förskollärare/lärare, se under rubrik 4.

Barn- och ungdomschefer, förskolechefer och medarbetare inom stadens förskolor har också på många olika sätt i dialog med fonden framhållit utbildningsinsatsernas betydelse och effekten på utvecklingen av verksamheten.

12. Slutsatser och fortsatta insatser

Utvärderingarna och dialogen med stadsdelarna visar att utbildningsinsatserna varit uppskattade och höjt kvaliteten i verksamheterna. I Stockholm stads budget för 2007 står att medel som kvarstår efter fonden bl.a. ska användas till kompetensutveckling av förskolans personal.

Utifrån genomförda kompetensutvecklingsinsatser kan några värdefulla slutsatser dras för kommande arbete.

En sammanhållen organisation med representanter från stadsdelarna är viktig när det gäller att fastställa gemensamma utvecklingsbehov.

På en övergripande nivå bör de *insatser genomföras som stadsdelarna var för sig är för små för att kunna genomföra*. Tex utbildning av barnskötare till förskollärare/lärare, barnskötarutbildning och fördjupningar för redan anställda förskollärare och barnskötare. Många av pedagogerna inom stadens förskolor har äldre utbildningar och behöver därför kompetensutveckling motsvarande en 5-poängsutbildning på lärarhögskolan eller den fördjupningskurs i pedagogisk dokumentation som funnits på Farsta gymnasium.

För att på sikt kunna avgöra volymen på behovet av barnskötarutbildning bör staden lägga fast vad som är en *grundläggande utbildningsnivå* i förskolan. Därefter garantera att det finns möjligheter att utbilda sig upp till den nivån. En minsta gemensamma nivå borde 800-poängs barnskötarutbildning som funnits inom kompetensfonden alternativt gymnasieskolans barn- och fritidsprogram.

Kontinuiteten i utbildningsutbudet måste säkras. För att ta tillvara personalens kompetens bör *validering* kopplas till detta. Det är vikt att staden centralt bevakar, utvecklar och medverkar till att det finns finansiering för denna möjlighet till validering och flexibla studier.

Barnskötarutbildningar

Utvärderingar och kontakter med stadsdelar visar att man är mycket nöjd med barnskötarutbildningarna. Även anordnarna har positiva erfarenheter av satsningen. För Farsta gymnasium och Västerorts vux har arbetet med att utveckla utbildningarna också inneburit en kompetensutveckling för de medverkande lärarna. Valet att förlägga utbildningen till ett ungdomsgymnasium har inneburit ett annat studieklimat med både unga och vuxna studerande. Farsta gymnasium har därigenom knutit nära kontakter med stadsdelen vilket har stor betydelse när det gäller praktikplatser för studerande på barn- och fritidsprogrammet.

2007

Farsta gymnasium kommer under 2007 att starta nya barnskötarutbildningar (800-poäng och fördjupning). På Västerorts komvux fortsätter de som läst 100-poäng med språkstöd att läsa ytterligare 500-poäng av utbildningen under 2007. Det är viktigt att följa denna utbildning för att kunna dra slutsatser om på vilket sätt språkstöd bäst ska ges.

Barnskötare till förskollärare

Den utbildning till förskollärare som hittills bedrivits bör utvecklas, både vad gäller form, innehåll och kostnader. För att utbildningsinsatserna ska bli så kostnadseffektiva som möjligt och generera verksamhetsutveckling bör framtida vidareutbildning av barnskötare till förskollärare innehålla *validering* och möjligheter till *flexibla studier* 1-2 dagar i veckan parallellt med arbete.

Kompetensfonden har under de senaste två åren sökt samarbete med lärarhögskolan för att utveckla validering och distans/flexibel utbildning. Lärarhögskolan har nu, i början av 2007, påbörjat ett utvecklingsarbete för att ta fram en modell som ger barnskötare möjlighet att validera sin reella kompetens. Staden deltar i detta utvecklingsarbete med några representanter från stadsdelarna. Om allt går enligt planerna kommer ca 40-50 av stadens barnskötare att få möjlighet att bli validerade senare under våren och eventuellt påbörja utbildning till hösten 2007.

Målet bör då vara att stödja de kvalificerade barnskötare som redan är på väg mot en lärarexamen att vidareutbilda sig tills de når en examen om 140-poäng. Kompetensfonden har under hösten 2006 kontaktat alla "LAN:are" som är anställda i staden. Cirka 30 av dessa är intresserade av att läsa till en hel lärarexamen.

Ett utvecklingsarbete återstår att göra i samarbete mellan lärarhögskolan, stadsdelarna och utbildningsförvaltningen när det gäller former för vidareutbildning av barnskötare till förskollärare och finansiering.

Utbildningar – volymer

Högskoleutbildningar

88 personer	Förskollärare/läraryt utbildning 140-poäng för barnskötare
Ca 150 personer	Pedagogisk dokumentation 5-poäng lärarhögskolan
Ca 28 personer	Pedagogisk dokumentation 5-poäng fördjupning
Ca 65 personer	Pedagogisk handledning 5-poäng lärarhögskolan
Ca 28 personer	Pedagogisk handledning 5-poäng fördjupning
Ca 50 personer	Dialog, lek och lärande 5-poäng lärarhögskolan
Ca 35 personer	Förskollärare och forskare i möte 5-poäng lärarhögskolan
Ca 100 personer	LAN-utbildning 40-poäng Pedagogiskt arbete med yngre barn
Ca 60 personer	20-poäng Språk, kommunikation och pedagogisk dokumentation
Ca 30 personer	10-poäng Pedagogik i förskola och skola utbildning 10-poäng Barn och ungdom i behov av särskilt stöd för barnskötare på Linköpings universitet 8 personer läste ytterligare 20-poäng
Ca 100 personer	Pedagogik för arbete med barn 5-poäng på lärarhögskolan för barnskötare
6 personer	Förskollärare/läraryt utbildning 140-poäng (personer med utländsk högskoleutbildning)

Totalt ca 740 deltagare

Gymnasiala utbildningar

Ca 160 personer	100-poängs introduktionskurs på Farsta gymnasium och Västerorts komvux för barnskötare utan pedagogisk utbildning
Ca 225 personer	800-poängs barnskötaryt utbildning på Farsta gymnasium och Västerorts komvux för barnskötare utan pedagogisk utbildning
Ca 120 personer	Fördjupningsutbildning för barnskötare med äldre utbildning på Farsta gymnasium
Ca 100 personer	200-poängs barnskötaryt utbildning för barnskötare på fritidshem utan pedagogisk utbildning på Farsta gymnasium.

Totalt ca 600 deltagare

Övriga utbildningar

Ca 160 personer	Utbildning/handledning av förskolechefer kring pedagogisk dokumentation med Reggio Emilia Institutet
Ca 120 personer	Kurs i pedagogisk dokumentation för barnskötare och förskollärare med Reggio Emilia Institutet

Ca 100 personer	Kurs i språkutvecklingsanalys
Ca 2 000 personer	Föreläsningsserie för familjedaghem
Ca 1 600 personer	Föreläsningsserie små barn i förskolan
Ca 1 600 personer	Föreläsningsserie dialog, lek och lärande

Totalt ca 5 500 deltagare

Dessutom har medarbetare inom förskolan deltagit i en rad av kompetensfondens utbildningsinsatser inom områdena språk, matematik och elevhälsa som redovisas i särskilda rapporter.

13. Bilagor

- 1. Uppföljning av kompetensinsatser i förskolan – USK**
- 2. Uppföljning av vidareutbildningen till förskollärare – USK**

Kompetensfonden

Stockholms stads framtidsinvestering 2003-2006
– hundratals utvecklingsprojekt för bättre service till stockholmarna

KOMPETENSFONDEN

Stadsledningskontoret, 105 35 Stockholm

tfn: 08-508 29 000 fax: 508 29 970

hemsida: www.stockholm.se